

UČESTALOST PUŠENJA MEĐU STUDENTSKOM POPULACIJOM

SAŽETAK: Pušenje cigareta i sličnih duvanskih proizvoda aberantna su ponašanja koja su najčešći okidači za eksperimentiranje i s ostalim sredstvima ovisnosti, najčešće onima koja se uzimaju na isti način – pušenjem.

Cilj rada je utvrđivanje navike pušenja kod studenata i uticaj na zdravlje.

Metod. U okviru studije presjeka, prikupljeni su podaci uz pomoć upitnika, anketirano je 380 studenata.

Vrijeme trajanja upitnika iznosilo je 30 minuta.

Rezultati: Od 380 ispitanih studenata, puši 135 studenata (35.5 %), a od toga 90 žena (65 %) i 45 muškaraca (35 %). Zanimljivo je reći da je 65 studenata ili 44 % počelo pušiti pod uticajem društva. Tokom ovog istraživanja zaključeno je da prosječne godine početka pušenja nisu veće od 18 godina. Zaključak je da broj pušača i nepušača ne zavisi od godina studija. Može se smatrati da je broj pušača po godinama studija, s obzirom na razlog pušenja ujednačen, a takođe je ujednačen i odnos muških i ženskih pušača po godinama. Studenti podjednako poštuju i ne poštuju zabranu pušenja na javnom mjestu, i ujednačen je broj svakodnevnih pušača po godinama.

Potrebno je pojačati preventivni rad s osjetljivom populacijom da bi se smanjila ova loša navika kao i broj popušanih cigareta, te vaspitni rad u kolektivu i u zdravstvenim ustanovama.

KLJUČNE RIJEČI: student, duvan, zdravstveno vaspitanje.

1. Uvod

Pušenje je veoma važan pojedinačni rizični faktor oboljenja u zemljama Evrope. Oko 5 % svakodnevnih pušača umire zbog pušenja, od toga polovina u srednjim godinama kada su još profesionalno vrlo aktivni, a druga polovina u starosti. Najveći procenat povremenih pušača među adolescentima uzrasta 14-17 godina zabilježen je u SAD 82 %, dok ih je u evropskom regionu, u Irskoj 60 %, a u Španiji 55 %. Prema podacima MTF studije za 2001. godinu u mjesecu koji je prethodio ispitivanju pušilo je 12,2 % učenika 8. razreda, 21,3 % učenika desetog razreda i 29,5 % učenika 12. razreda (preuzeto sa [http://: www.who.org](http://www.who.org)). U našoj sredini ne postoje studije koje iz godine u godinu prate učestalost pušenja među adolescentima, a u mnogim sredinama uopšte nema podataka o učestalosti pušenja cigareta među adolescentima. Na osnovu istraživanja koje je provedeno 2008. godine na Ekonomskom fakultetu u Subotici, odjeljenje u Novom Sadu, pokazalo se da je 73 % anketiranih studenata probalo cigarete. Zanimljivo je istaći da je veliki broj studenata, čak 35 % studenata, probalo cigarete pod uticajem društva.

Pušenje cigareta i sličnih duvanskih proizvoda aberantna su ponašanja koja su najčešći okidači za eksperimentiranje i s ostalim sredstvima ovisnosti, najčešće onima koja se uzimaju na isti način – pušenjem. U prvome se to redu odnosi na marihuanu. Najrizičniji oblici problematičnog ponašanja, koji beleže porast među adolescentima, jesu upotreba psihoaktivnih supstanci – alkohola i droga, kao i različite forme nasilničkog ponašanja (Marić, 2011: 176). Poznata je iskustvena činjenica do koje se dolazi u radu s ovisnicima da od onih osoba koje zloupotre-

* gordana.macanovic@gmail.com

bljavaju marihuanu veliki broj njih ima prethodna iskustva s pušenjem duhanskih proizvoda, a od ovisnika o ostalim drogama (posebno opijatskih ovisnika) veliki broj njih je prethodno svoje ovisničko ponašanje započelo upravo s marihuanom. Stoga se s velikom vjerovatnošću može zaključiti da postoji poveznica između pušenja duvanskih proizvoda i kasnijeg ovisničkog ponašanja na način da je pušenje duvanskih proizvoda rizično ponašanje koje može biti okidač eksperimentisanja sa sredstvima ovisnosti. Smatramo kako je iznimno važno suzbijati zlouporabu sredstava ovisnosti preveniranjem pušenja kod djece i mladih. Osim toga, i pušenje duvanskih proizvoda samo po sebi dovodi do promjena koje narušavaju psihofizičko zdravlje mlade osobe koja je najčešće učenik.

„Želja da se što pre bude odrastao, ostvaruje se činom pušenja, a to je već nešto što na putu ka samopotvrđivanju znači obmanu na startu koja čoveka prati tokom čitavog života. Čovjek uzima prvu cigaretu da bi pokazao svoje ja, a potom traži razloge da sve to opravda, verujući da mu pušenje pomaže da stekne ravnotežu, da jasnije misli, da tečnije govori i da izbegne mogućnost inhibicije u kontaktima sa ljudima.“ (Jovanović, 2010: 98).

Prije je spomenuto kako se pušenjem duvanskih proizvoda u organizam unosi nikotin koji je snažan otrov i koji uzrokuje zavisnost o pušenju, a u fiziološkom smislu ubrzava rad srca, povišuje krvni tlak, povišuje visinu šećera i masnoća u krvi, te dovodi do umora, pa se javlja malaksalost koja studentu otežava praćenje nastavnog procesa, nepovoljno djeluje na pažnju i koncentraciju, te otežava učenje i pamćenje. Pored nikotina u duhanskome dimu nalazi se velik broj različitih kemijskih spojeva, a posebno su opasni ugljikov monoksid koji otežava disanje i izaziva glavobolju, te katran koji sadrži otrovne spojeve koji povećavaju rizik za rak grla i pluća. Najnovije studije sugeriraju da bi pušenje u adolescenciji moglo biti uzrok depresije kod mladih, suprotno dosadašnjem mišljenju koje je smatralo da depresivne osobe puše da bi se osjećale bolje. Studija je pokazala da su tinejdžeri pušači kroz godinu dana pušačkog staža, četiri puta češće razvijali simptome teške depresije u odnosu na njihove vršnjake nepušače. Istraživači smatraju da nikotin ili neki drugi nusprodukt pušenja ima depresivno djelovanje na središnji živčani sastav.

2. Metodologija istraživanja

U okviru ove studije presjeka anketirano je 380 studenata Visoke škole za primjenjene i pravne nauke „Prometej“ u Banja Luci. Anketni listić su popunjavali anonimno i na dobrovoljnoj bazi. Za popunjavanje anketnog listića bilo je predviđeno vrijeme od 30 minuta. U statističkoj obradi korišćeni su parametarski i neparametarski testovi.

3. Rezultati istraživanja

Prikaz prikupljenih podataka po datim obilježjima

1.1. Grupisanje studenata prema godinama početka pušenja (tabelarni i grafički prikaz)

Tabela 1. Raspored studenata prema godinama početka pušenja

Godina početka pušenja	Broj studenata
(X)	(f _i)
1	2
8,1-12	7
12,1-16	33
16,1-20	82
20,1-24	13
Ukupno	135

Slika 1. Stubičasti dijagram frekvencija godina početka pušenja kod studenata

$$Mo = 16 + (49 - 32) / (2 * 49 - (32 + 10)) = 16 + 17 / 56 = 16 + 0,3035714 = 16,3035714$$

Najveći broj studenata, u uzorku od 380 studenata, je počelo da puši sa 16,3035714 godina.

1.2. Grupisanje studenata prema tome da li svakodnevno konzumiraju cigarete (tabelarni i grafički prikaz)

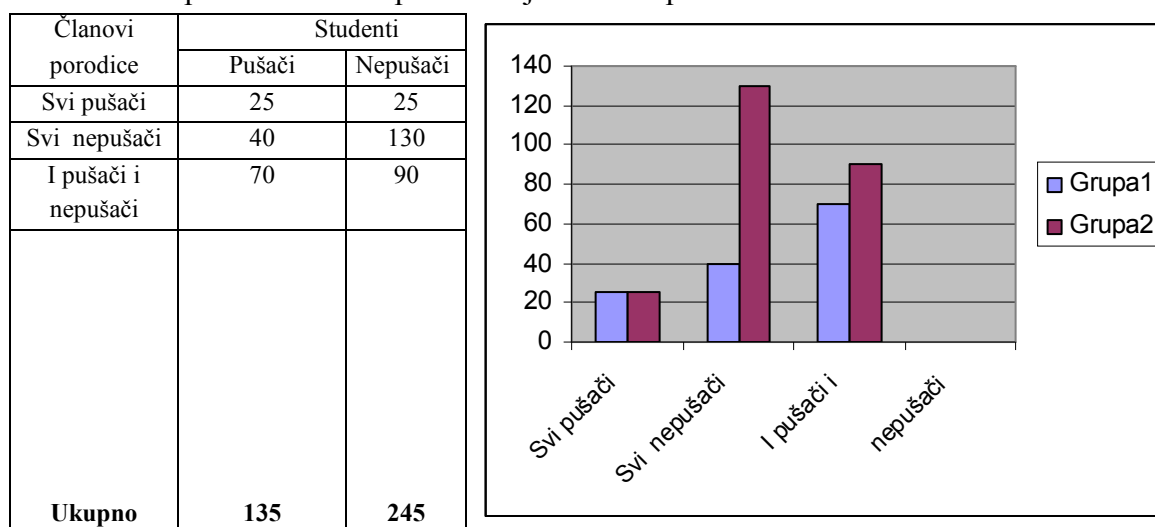
Tabela 2. Raspored studenata na osnovu toga da li svakodnevno konzumiraju cigarete

Odgovor	Broj studenata
(X)	(f _i)
1	2
DA	135
NE	245
Ukupno	380

Slika 2. Kružni dijagram rasporeda studenata na osnovu toga da li svakodnevno konzumiraju cigarete

1.3. Grupisanje studenata prema broju članova porodice (pušača i nepušača), (tabelarni i grafički prikaz)

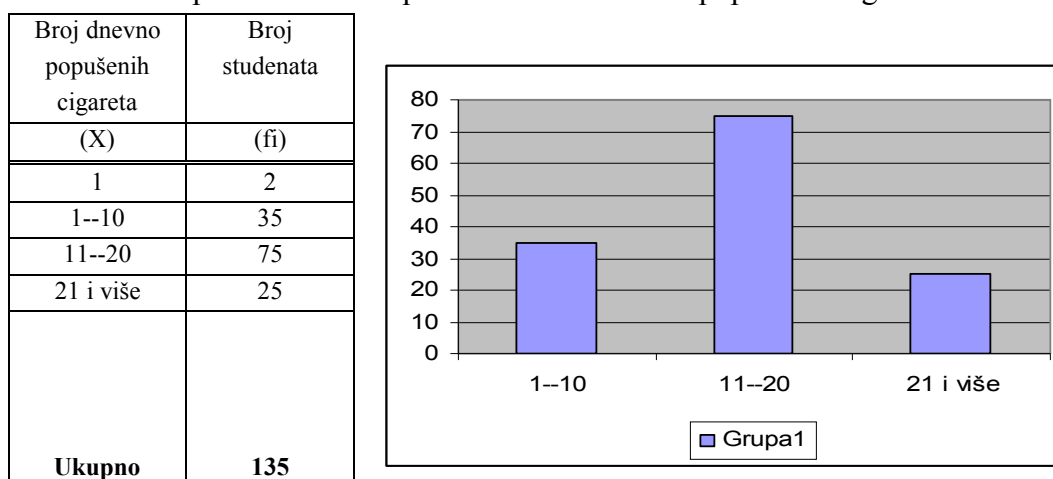
Tabela 3. Raspored studenata prema broju članova porodice

Slika 3. Stubičasti dijagram frekvencija studenata prema broju članova porodice (pušača i nepušača)

1.4. Grupisanje studenata prema količini dnevno popušenih cigareta (tabelarni i grafički prikaz)

Tabela 4. Raspored studenata prema količini dnevno popušenih cigareta

Slika 4. Stubičasti dijagram frekvencija studenata prema količini dnevno popušenih cigareta

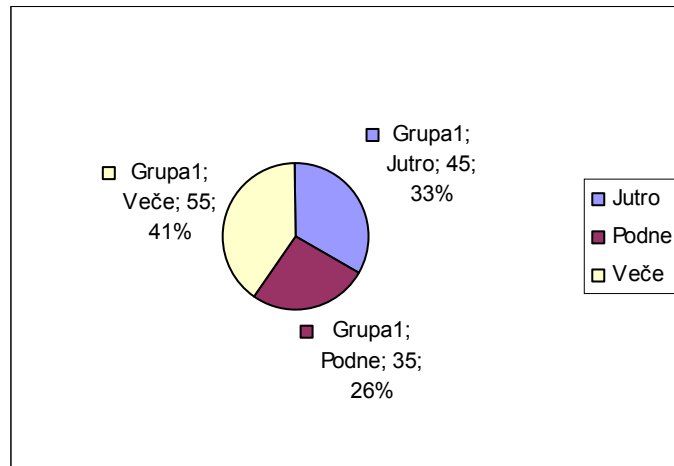
$$Mo = 1 + (20 - 0) / (2 * 20 - 12) = 1 + 20 / 28 = 1 + 0,7142857 = 1,7142857$$

Najveći broj studenata u uzorku od 134 studenta popuši 1,7142857 cigareta dnevno.

1.5. Grupisanje studenata prema dobu dana u kojem im najviše prija cigareta (tabelarni i grafički prikaz)

Tabela 5. Raspored studenata prema dobu dana u kojem im najviše prija cigareta

Vreme kada najviše prija cigareta (X)	Broj studenata (fi)
1	2
Jutro	45
Podne	35
Veče	55
Ukupno	135

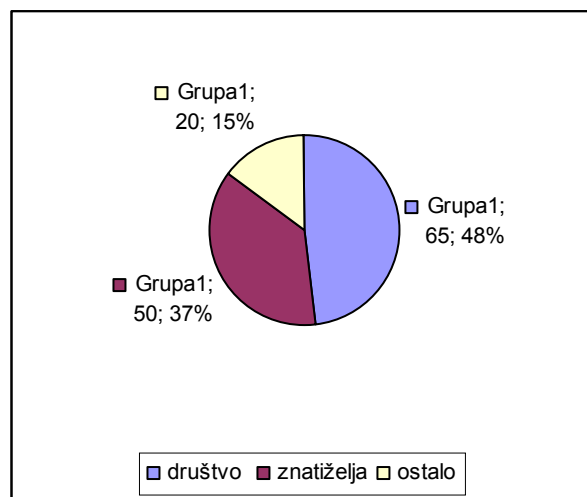

Slika 5. Kružni dijagram rasporeda studenata prema dobu dana u kojem im najviše prija cigareta

1.6. Grupisanje studenata prema razlozima za početak pušenja (tabelarni i grafički prikaz)

Tabela 6 . Raspored studenata prema razlozima zbog kojeg su počeli sa pušenjem

Razlozi (X)	Broj studenata (fi)
1	2
društvo	65
znatiželja	50
ostalo	20
Ukupno	135

Slika 6. Kružni dijagram rasporeda studenata prema razlozima zbog kojeg su počeli sa pušenjem

1.7. Grupisanje studenata prema razlozima za nastavak pušenja (tabelarni i grafički prikaz)

Tabela 7. Raspored studenata prema razlozima zbog kojeg su nastavili sa pušenjem

Razlozi	Broj studenata
(X)	(f _i)
1	2
Navika	55
Dosada	25
Zadovoljstvo	55
Ukupno	135

The pie chart displays the distribution of 135 students based on their reasons for continuing to smoke. The data is as follows:

Razlog	Broj studenata	Postotak
Navika	55	41%
Dosada	25	19%
Zadovoljstvo	55	40%

Slika 7. Kružni dijagram rasporeda studenata prema razlozima zbog kojeg su nastavili sa pušenjem

4. Diskusija

Velika većina uživalaca duvana u svijetu počinje sa ovom lošom navikom u doba adolescencije. Danas se procjenjuje da oko 150 miliona mladih ljudi koristi duvan i duvanske proizvode. Ovaj broj se globalno povećava, naročito među mladim ženama. Polovina ovih uživalaca duvana će umreti prerano zbog posledica izazvanih korišćenjem duvana. Zabrana reklamiranja duvana, podizanje cena duvanskih proizvoda i zakonima zabranjeno pušenje na javnim mestima, smanjuju broj ljudi koji počinju da koriste duvanske proizvode. Time se, takođe, smanjuje količina duvana konzumirana od strane pušača i povećava broj ljudi koji prestaju da puše.

Upotreba cigareta i duvanskih proizvoda u BiH, prema anketi u kojoj je učestvovala 874 studenta, pokazuje da 66,3 % ikada pušilo cigarete (63,8 % muškarci, 67,1 % žene), 33,0 % trenutno puši cigarete (27,3 % muškarci, 34,8 % žene), 12,0 % ikada koristilo druge duvanske proizvode (19,8 % muškarci, 9,2 % žene), 5,5 % trenutno koristi druge duvanske proizvode (7 % muškarci, 5 % žene) i 29,5 % pušilo u školskim/fakultetskim prostorijama/imanju u protekloj godini.

U anketi rađenoj u Hrvatskoj učestvovala su 404 studenta. Rezultati pokazuju da je 64,7% ikada pušilo cigarete (67,0 % muškarci, 67,8 % žene), 36,6 % trenutno puši cigarete (35,9 % muškarci, 37,1 % žene), 45,3 % ikada koristilo druge duvanske proizvode (58,1 % muškarci, 39,6 % žene), 10,7 % trenutno koristi druge duvanske proizvode (20,2 % muškarci, 6,3 % žene), 45,8 % pušilo u školskim/fakultetskim prostorijama/imanju u protekloj godini.

U Srbiji je u anketi učestvovalo 160 studenata, od toga je 61,2 % ikada pušilo cigarete (55,8 % muškarci, 63,4 % žene), 42,5 % trenutno puši cigarete (30,2 % muškarci, 47,2 % žene), 20,0 % ikada koristilo druge duvanske proizvode (25,5 % muškarci, 17,7 % žene), 10,7 % trenutno koristi druge duvanske proizvode (8,8 % muškarci, 11,4 % žene), 55 % pušilo u školskim/fakultetskim prostorijama/imanju u protekloj godini.

Tokom ovog istraživanja zaključeno je da prosječne godine početka pušenja nisu veće od 18 godina. Broj pušača i nepušača ne zavisi od godina studija. Može se smatrati da je broj pušača

po godinama studija s obzirom na razlog pušenja ujednačen, a takođe je ujednačen i odnos muških i ženskih pušača po godinama. Studenti podjednako poštuju i ne poštuju zabranu pušenja na javnom mjestu, kao i da je ujednačen broj svakodnevnih pušača po godinama. Potrebno je pojačati preventivni rad s ovom osjetljivom populacijom da bi se smanjila ova loša navika kao i broj popušanih cigareta, te vaspitni rad u kolektivu i u zdravstvenim ustanovama.

LITERATURA

- Baska, T., Sovinova, H., Nemeth, A., Przewozniak, K., Warren, CW., Kavcova, E. (2006). Czech Republic, Hungary, Poland and Slovakia GYTS Colaborative Group. Findings from the Global Youth Tobacco Survey (GYTS) in Czech Republic, Hungary, Poland and Slovakia – smoking initiation, prevalence of tobacco use and cessation. *Soz Praventivmed* 2006; 51(2): 110-6.
- Bitton, A., Raw, M., Richards, A., McNeill, A., Rigotti, NA. A. (2019). Comparison of four international surveys of tobacco dependence treatment provision: implications for monitoring the Framework Convention on Tobacco Control. *Addiction* 2010; 105(12): 2184-91.
- European Network for Smoking Prevention. Smoke free workplaces: improving the health and well being of people at work. Brussels, European Network for Smoking Prevention, 2001.
- Gilman, S. E., Rende, R., Boergers, J., et al. (2009). Parental smoking and adolescent smoking initiation: an intergenerational perspective on tobacco control. *Pediatrics*. 2009; 123: 274-81.
- Hyland, A., Li, Q., Bauer, J., Giovino, GA., Yang, KM., Cummings, KM. (2003). *Cigarette smoking-attributable mor bidity by state*.
- Jovanović, R. (2010). Pušenje – faktor rizika. *Socijalna misao*, 17(3), 95-107.
- Marić, M. (2011). Problematično ponašanje dece i adolescenata – pojam, učestalost, poreklo i prevencija. *Norma*, vol. 16. broj 2, 175-183.
- Rakić, D. (2002). Distribucija upotrebe duvana, alkohola i droge kod mladih. Herceg Novi: *III Kongres pedijatarata Srbije i Crne Gore sa međunarodnim učešćem*.
- Rushton, L., Courage, C., Green, E. (2003). Estimation of the impact on children's health of environmental tobacco smoke in England and Wales. *R Soc Health* 2003; 123: 175-180.
- Smoke free Europe-1-8- publikacija SZO/EURO 1987. kao deo akcije *Action Plan on Tobacco*.
- Stojiljković, D., Haralanova, M., Nikogosian, H., et al. (2008). Prevalence of tobacco use among students aged 13-15 years in the South-Eastern Europe health network. *Am J Health Behavior*, 32(4): 438-45.
- Tobacco atlas,WHO, 2002.
- Warner KE. Smoking cessation: A global perspectiv. *The Journal of Respiratory Disease* 1998;8: 26-32.
- WHO Report on the global tobacco epidemic 2009: implementing smoke-free environment. Geneva: World Health Organization, 2010.
- [http://: www.who.org](http://www.who.org) (15. 01. 2013.)
- [http://roswell.tobaccodocuments.org/morbidity/morbidity by state.htm](http://roswell.tobaccodocuments.org/morbidity/morbidity%20by%20state.htm) (15. 01. 2013.)

Gordana Macanović, M. Sc. Med. Specialist

HIGH PREVALENCE OF SMOKING AMONG STUDENTS

Summary

Cigarette smoking and other tobacco products are considered to be aberrant behaviour which is the most common trigger for experimenting with other addictive substances, usually those that are taken in the same way – by smoking. The aim was to determine the smoking habits of students and their impact on health.

Method: In the cross-sectional study, data were collected by using a questionnaire, and 380 students were surveyed.

The duration of the questionnaire was 30 minutes.

Results: Out of 380 surveyed students in this college it has been found that 135 students smoke (35.5 %), which makes 90 women (65 %) and 45 men (35 %). It is interesting to say that 65 students or 44% started smoking under the influence of society. During this study it was concluded that the average age when students start smoking under 18 years of age. The conclusion is that the number of smokers and non-smokers do not depend on the year of study at college. It can be considered that the number of smokers, by college-age or the year they are in, with regard to the reason smoking is also a standardized and uniform ratio of male and female smokers per year. Students are equally respected and do not respect the ban on smoking in public places, as well as the even number of daily smokers by age.

It is necessary to strengthen preventive work with this vulnerable population in order to reduce this bad habit as well as the number of cigarettes smoked, and educational work within the working team and medical institutions.

Key words: student, blow, health education.